

Analiza politika

KOMPARATIVNE JAVNE POLITIKE

Uvod

- ▶ **Kritički pogled** na javne politike kao "neadekvatne" a njihove kreatore kao "neznalice", "zlomamjerne" ili "zavedene"
- ▶ Kritika često dolazi iz nerazumijevanja procesa kreiranja politika:
 1. "**Činjenice**" su zapravo najčešće predmet sporenja između raznih aktera
 2. Nije moguće stvaranje javnih politika **bez "politike"**
 3. Političari imaju značajno **manji uticaj** na kreiranje javnih politika
- ▶ **Deskripcija** vs. **preskripcija** (*analiza politika* vs. *analiza za politike*)

Deskripcija vs. Preskripcija

▶ Analiza politika (Deskripcija)

- ▶ *Proučavanje sadržaja politika*: nastoji se objasniti nastanak i razvoj određenih politika, najčešće na jednom slučaju.
- ▶ *Proučavanje ishoda politika*: nastoji se objasniti zašto nivo izdataka ili pružanja usluga varira od slučaja do slučaja (fokusiran na rezultat)
- ▶ *Proučavanje procesa stvaranja politika*: pažnja usmjerena na način odlučivanja o politikama

▶ Analiza za politike (Preskripcija)

- ▶ *Evaluacija*: studije uticaja koje se fokusiraju na efekat politike na stanovništvo
- ▶ *Informisanje radi stvaranja javnih politika*: korišćenje podataka da se pomogne donosiocima odluka
- ▶ *Zagovaranje procesa*: analiza sa ciljem unaprijeđenja sistema za odabir politika
- ▶ *Zagovaranje politika*: analize u kojima se analitičar (ili grupa) zalaže za određene opcije

Proces stvaranja politika

- ▶ **Fazni model** procesa stvaranja politika (?)
 - ▶ Određivanje kuda se želi ići
 - ▶ Određivanje najboljeg načina da se do tamo dođe
 - ▶ Sprovođenje politika u odabranom smjeru
 - ▶ Analiza sprovedenog procesa
- ▶ Ključni **problemi** u proučavanje stvaranja javnih politika
 - ▶ Definicije ključnih pojmova: što je “političko”?
 - ▶ Naučnost izučavanja: pozitivizam vs. postmodernizam?

Definicije pojma politiká

- ▶ **Heclova** definicija: "na politike se može gledati kao na smjer djelovanja ili nedjelovanja, a ne kao na konkretne odluke ili konkretno djelovanje"
- ▶ **Eastonova** definicija: "politike se sastoje od mreže odluka i djelovanja koja dodjeljuju (alociraju) vrijednosti"
- ▶ **Jenkinsova** definicija: "skup međusobno povezanih odluka o odabiru ciljeva i sredstava za njihovo postizanje u konkretnoj situaciji"
- ▶ **Smithova** definicija: "pojam politika...označava promišljeni izbor djelovanja ili nedjelovanja, a ne učinke sila koje su u međusobnom odnosu"

Ključni aspekti definicije

1. U odlučivanju često može učestvovati **složena mreža**. Splet odluka koje se donose tokom dužeg razdoblja i koje se protežu mnogo dalje od prvobitnog procesa
2. Politike se najčešće ne pokazuju u obliku pojedinačnih odluka, već nizom odluka koje, **uzete zajedno**, obuhvataju opšteprihvaćeno shvatanje politike
3. Politike se sa vremenom **redovno mijenjaju** (promjene smjera)
4. Stvaranje politika se ne dešava na „**pustom ostrvu**” (efekat leptira?)
5. Kreiranje politika uključuje i odluku o tome koje politike treba **ukinuti** a koje treba produžiti
6. Za proučavanje politika je takođe veoma važno analizirati „**ne-odluke**”
7. Na djelovanje u produženom trajanju može se gledati kao na politiku čak i ako **nije formalno** podržano nekom odlukom

Politike vs. Javne politike

- ▶ Neki jezici **ne prave razliku** između pojmova "politika" i „politike”
- ▶ Da li postoji **razlika** između ovakve definicije "politika" i „javnih politika”?
 - ▶ **Ne**, ako se radi o jednostavnim obilježjima politika
 - ▶ **Da**, ako se radi o tvrdnjama o legitimnosti državnih odluka

Teorije moći i proces stvaranja politika

- ▶ Proučavanje procesa stvaranja politika je u suštini proces proučavanja **primjene moći**
- ▶ Teorije o **izvorima** i **prirodi** moći u stvaranju javnih politika
 - ▶ **Pluralističke teorije** - moć ravnomjerno (?) distribuirana
 - ▶ **Elitističke teorije** – moć neravnomjerno distribuirana (karakteristike pojedinaca)
 - ▶ **Strukturalističke teorije** – moć neravnomjerno distribuirana (karakteristike društvene strukture)

Pluralistička teorija

- ▶ Debata između **direktne** i **reprezentativne** demokratije
- ▶ Osim partija, u proces vladanje (kreiranja politika) uključuju se i **drugi akteri** (npr. *grupe za pritisak*)
- ▶ Pluralističko stanovište: *U modernom društvu u kojem postoje različiti interesi, moć naroda ostvaruje se djelovanje grupa, radom političkih stranaka, interesnih grupa, pri čemu svaka predstavlja jedan od mnogih interesa.*
- ▶ **Dahl:** moć je široko raspodijeljena među različitim grupama, nijedna grupa nije bez uticaja ali nijedna nije dominantna.
 - ▶ Moć **nije nužno ravnomjerno** raspodijeljena. Iako grupe imaju različiti nivo uticaja, ali nijedan izvor moći nije do te mjere koncentrisan u rukama jedne grupe da ostale čini „nemoćnim”
 - ▶ Državna tijela su samo **jedna od mnogih** grupa za pritisak

Elitistička teorija

- ▶ Elitističko stanovište (Gaetano Mosca): "U svim društvima – od onih koja su vrlo slabo razvijena i jedva da su dosegla početke civilizacije, pa do onih najnaprednijih i najmoćnijih – postoje dvije klase ljudi: klasa koja vlada i klasa kojom se vlada."
- ▶ Malobrojna klasa onih koji vladaju monopolizuje vlast i koristi prednosti koje vlast donosi
- ▶ Brojniju klasu onih kojima se vlada klasa vladara usmjerava i nadzire
- ▶ Razlika između političke elite i političke klase - prvu čine samo nosioci vlasti
- ▶ Pareto: cirkulacija elita – model koji objašnjava smjenjivost Osnov za pripadnost jednoj od dvije klase: psihološke karakteristike?

Strukturalističke teorije

- ▶ Političko djelovanje određuju snažne sile koje su **izvan ljudske kontrole**: predodređeno demografskim, društvenim ili ekonomskim faktorima
- ▶ Odnos ipak **nije linearan**: struktura utiče na djelovanje, ali vremenom i djelovanje utiče na strukturu
- ▶ Marksističko stanovište: **u industrijalizovanim društvima Zapada dominira kapitalistička proizvodnja koja kreira dvije društvene klase – proletere i buržoaziju. Raspodjela novca i dohotka tokom vremena stvara koncentraciju ekonomskih resursa i političke moći.**
- ▶ Država nije neutralni akter, već instrument **klasne dominacije**, zbog:
 1. Sličnosti u **društvenom porijeklu** između buržoazije i državne elite
 2. Država ima moć grupe za pritisak koji vrši preko **mreža i kontakata** sa poslovnim i industrijskim sektorom
 3. **Ograničenja** koja državi nameće objektivna moć kapitala

Literatura

- ▶ Hill, M. (2010). *Proces stvaranja javnih politika*. Fakultet političkih znanosti (Zagreb) **Strane: 3 – 50.**